

DET EUROPÆISKE KONVENT
SEKRETARIATET

Bruxelles, den 26. maj 2003 (27.05)
(OR. en)

CONV 726/03

FØLGESKRIVELSE

fra: præsidiets
til: konventet

Tidl. dok. nr.: Chartret om grundlæggende rettigheder, EFT C 364 af 18.12.2000

Vedr.: **Udkast til tekst til anden del med bemærkninger**

Hermed følger til konventets medlemmer forfatningens anden del (chartret om grundlæggende rettigheder) med nogle forslag til tekniske ændringer, som er fremhævet, og med en forklarende note til indledning.

Forklarende note

Vedr.: Indarbejdelse af chartret om grundlæggende rettigheder som forfatningens anden del

1. Vedlagt følger til konventets medlemmer teksten til Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, der er indarbejdet i forfatningen som dens anden del. Præsidiets gør konventets medlemmer opmærksom på følgende:

- a) Teksten gengiver chartret i den form, det havde, da det blev proklameret i december 2000, bortset fra de ændringer til chartrets almindelige bestemmelser, som Arbejdsgruppe II er nået til enighed om, og nogle rent tekniske tilpasninger, som der gøres rede for under punkt d) i det følgende. Dette er i overensstemmelse med arbejdsgruppens anbefaling, som plenarmødet sluttede op omkring, nemlig at afstå fra at ændre chartrets substans på nogen måde. Forslagene til ændring af den tekst, der blev proklameret i Nice i december 2000, er understreget.
- b) Hvad angår ændringerne i chartrets almindelige bestemmelser i artikel 51 og 52 har teksten trofast overtaget den affattelse, Arbejdsgruppe II har foreslået, og som der var bred enighed om på plenarmødet. Den eneste mindre redaktionelle ændring af den affattelse, som arbejdsgruppen var nået til enighed om, er, at teksten nu henviser til de kompetencer og opgaver, som tillægges/fastlægges "i" snarere end "ved" forfatningen; dette er i overensstemmelse med den overordnede linje, konventet følger i artiklerne i første del, og som går ud på, at kompetencen tillægges *af medlemsstaterne*, ikke af forfatningen selv.

Hvad chartrets artikel 52, stk. 2, specielt angår (dvs. den bestemmelse, der med hensyn til rettigheder i chartret, der bygger på de nuværende traktater, henviser til de vilkår og begrænsninger, der er fastlagt af disse traktater) konkluderede arbejdsgruppen, at der fortsat ville være brug for en sådan henvisningsbestemmelse, selv om det ud fra et logisk synspunkt ville være nødvendigt at tilpasse affattelsen af artikel 52, stk. 2, hvilket gruppen ikke kunne påtage sig, da det ville afhænge af forfatningstraktatens samlede arkitektur, der stadig var ukendt på daværende tidspunkt. Efter præsidiets opfattelse vil den tilpasning af artikel 52, stk. 2, der er foreslået i bilaget (på basis af et tekstforslag fra Sir Neil MacCormick i arbejdsgruppen), være den mest velegnede formulering af en sådan henvisningsbestemmelse, da den skaber retssikkerhed og kontinuitet, som det var hensigten med den oprindelige artikel 52, stk. 2. Den skal sikre, at de charterrettigheder, der blot er en bekræftelse af rettigheder, der allerede er nedfældet i EF-traktaten (især EU-borgeres rettigheder), vil være underlagt de samme vilkår og begrænsninger, der hidtil har figureret i EF-traktaten og nu vil blive indarbejdet i tredje del, eller i nogle tilfælde¹ i forfatningens første del.

- c) Chartrets artikel 42 om aktindsigt er det eneste tilfælde, hvor en substantiel ændring i en rettighed i chartret er blevet nødvendig på grund af konventets arbejde. Rettigheden blev kun bekræftet i chartret i det omfang, som Amsterdam-traktaten havde godkendt; som det fremgår af udkastet til artikel [36] i første del ønsker konventet nu at gå videre og udvide denne rettighed til institutionernes, organernes og agenturenes dokumenter generelt.

¹ Artikel I-49, stk. 3, om aktindsigt, artikel I-50 om databeskyttelse.

- d) Der er blevet foretaget følgende tekniske tilpasninger i charterteksten:
- i) Udtrykkene "Fællesskab" og "traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab" / "traktaten om Den Europæiske Union" er blevet ændret til "Unionen" og "forfatningen".
 - ii) Chartrets syv "kapitler" bliver nu de syv "afsnit" i forfatningens anden del.
 - iii) Overskriften til afsnit VII er blevet udvidet og lyder nu således: "Almindelige bestemmelser vedrørende fortolkning og anvendelse af chartret". Det forekommer berettiget af hensyn til klarheden - som det blev krævet i et bidrag fra flere konventsmedlemmer² - at de almindelige bestemmelser i det pågældende afsnit som følge af indarbejdelsen af chartret i anden del vedrører fortolkningen og anvendelsen af chartret som helhed, og at de kun gælder for denne del af forfatningen.
 - iv) Hvor den eksisterende chartertekst nævner "Unionens institutioner og organer", er det nu nødvendigt at anvende udtrykket "Unionens institutioner, organer og agenturer"³.

2. Præsidiets har drøftet et spørgsmål, som er blevet taget op i flere af konventsmedlemmernes ændringsforslag, nemlig om visse grundlæggende rettigheder bør gentages i forfatningens første del, selv om de som følge af indarbejdelsen af chartret også vil forekomme i forfatningens anden del, eller om man bør undgå gentagelser ved at fjerne de pågældende bestemmelser i første del.

Præsidiets er i den forbindelse nået til den konklusion, at henvisningen til EU-borgernes rettigheder (samt til ikke-forskelsbehandling på grundlag af nationalitet) både i første del og i chartret er berettiget, da disse rettigheder er **grundlæggende** for selve idéen om det europæiske statsborgerskab, der blev indført ved Maastricht-traktaten. De (eller i hvert fald nogle af dem, såsom fri bevægelighed eller EU-borgernes stemmerettigheder i bopælslandet) er specielle for Unionen, og kan pr. definition ikke garanteres på nationalt plan. Dette adskiller dem fra andre charterrettigheder, såsom yrings- og religionsfrihed osv., som svarer til grundlæggende rettigheder, der er beskyttet i nationale forfatninger.

Hvad angår de af chartrets rettigheder, der gentages i afsnittet om "Unionens demokratiske liv" i første del, mener præsidiets, at retten til aktindsigt og retten til beskyttelse af persondata (to rettigheder, som på en vis måde er komplementære), i det mindste af mange konventsmedlemmer betragtes som hovedelementer i den særlige form for demokratisk liv på supranationalt plan, der specielt kendetegner Unionen. Disse konventsmedlemmer mener, at artikel I-49, stk. 3, og artikel I-50 i første del ville se ufuldstændige ud, hvis de kun kom til at indeholde bestemmelser med nærmere regler, begrænsninger og retsgrundlag om åbenhed og databeskyttelse, men ikke formuleringen af selve rettigheden. Samtidig vil det ikke være ulogisk at se disse to rettigheder optræde igen i chartret (forfatningens anden del), da det vil understrege, at de også hører til Unionens i egentlig forstand **grundlæggende** rettigheder⁴.

² Se dok. CONV 659/03 CONTRIBUT 292 Christophersen, de Vries, Hain, Roche, Hjelm-Wallén.

³ Som det blev sagt af charterforsamlingens præsidium i dets forklaringer, er formuleringen "Unionens institutioner og organer" anvendt i chartret som en *henvisning til alle de myndigheder, der oprettes ved traktaterne eller ved afledt ret (se artikel 286, stk. 1, i TEF)*. Da der i forfatningsudkastet nu konsekvent henvises til "institutioner, organer og agenturer" - jf. artikel I-49, stk. 3, og artikel I-50, i første del, samt artiklerne om Domstolen i tredje del - må den samme formulering anvendes i chartret.

⁴ Netop det argument har generaladvokat Léger (i sag 353/99 P, Rådet mod Hautala) anvendt med hensyn til charterartiklen om aktindsigt.

3. Arbejdsgruppe II fremhævede, at "forklaringerne" til chartret, der blev udarbejdet på initiativ af charterforsamlingens præsidium (og som spillede en rolle for enigheden om charterteksten i forsamlingen, selv om de ikke blev forelagt for plenarforsamlingen) er et af de mange vigtige fortolkningsinstrumenter, der giver en korrekt forståelse af chartret. Gruppen anbefalede, at dens egne forklaringer til tilpasningerne af teksten til chartrets horisontale bestemmelser skulle indarbejdes fuldt ud i de originale forklaringer. Gruppen anbefalede endvidere, at når chartret eventuelt er blevet indarbejdet, bør der tages behørigt hensyn til forklaringerne, selv om det hedder deri, at de ikke har nogen retsgyldighed, da de har til formål at klarlægge chartrets bestemmelser; det ville specielt være vigtigt at få dem gjort mere kendt i offentligheden.

På baggrund af denne anbefaling besluttede præsidiet, at det tekniske arbejde med at udarbejde en ajourført og konsolideret udgave af forklaringerne fra 2000 skal gennemføres under ledelse af formanden for Arbejdsgruppe II, der holder samråd med medlemmerne af arbejdsgruppen og derefter forelægger resultatet for præsidiet til godkendelse, inden konventet er færdigt. Dette arbejde er i gang.

DEL II: CHARTRET OM GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

PRÆAMBEL

De europæiske folk har med skabelsen af en stadig snævrere sammenslutning besluttet at dele en fredelig fremtid, der bygger på fælles værdier.

Unionen, der er sig sin åndelige og etiske arv bevidst, bygger på de udelelige og universelle værdier: menneskets værdighed, frihed, lighed og solidaritet; den bygger på demokrati- og retsstatsprincippet. Den sætter mennesket i centrum for sit virke med indførelsen af unionsborgerskabet og skabelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed.

Unionen bidrager til bevarelsen og udviklingen af disse fælles værdier under hensyn til de europæiske folks forskelligartede kulturer og traditioner samt til medlemsstaternes nationale identitet og organisering af deres offentlige myndigheder på nationalt, regionalt og lokalt plan; den søger at fremme en afbalanceret og bæredygtig udvikling og sikrer fri bevægelighed for personer, varer, tjenesteydelser og kapital samt etableringsfrihed.

Med henblik herpå er det nødvendigt at styrke beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder på baggrund af samfundsudviklingen, de sociale fremskridt og den videnskabelige og teknologiske udvikling ved at gøre disse rettigheder mere synlige i et charter.

Dette charter bekræfter under hensyn til ~~Fællesskabets~~ og Unionens beføjelser og opgaver samt nærhedsprincippet de rettigheder, der bl.a. følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner og internationale forpligtelser, ~~traktaten om Den Europæiske Union og fællesskabstraktaterne~~, den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, de socialpagter, som ~~Fællesskabet~~ Unionen og Europarådet har vedtaget, samt ~~De Europæiske Fællesskabs~~ Den Europæiske Unions Domstols og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis.

Disse rettigheder medfører ansvar og pligter såvel over for andre mennesker som over for det menneskelige fællesskab og de kommende generationer.

Unionen anerkender således nedennævnte rettigheder, friheder og principper.

KAPITEL AFSNIT I. VÆRDIGHED

Artikel 1: Den menneskelige værdighed

Den menneskelige værdighed er ukrænkelig. Den skal respekteres og beskyttes.

Artikel 2: Ret til livet

1. Ethvert menneske har ret til livet.
2. Ingen må idømmes dødsstraf eller henrettes.

Artikel 3: Ret til respekt for menneskets integritet

1. Enhver har ret til respekt for sin fysiske og mentale integritet.
2. I forbindelse med lægevidenskab og biologi skal især følgende respekteres:
 - a) frit og informeret samtykke fra den berørte person i overensstemmelse med lovens bestemmelser
 - b) forbud mod racehygiejnisk praksis, navnlig praksis, der har til formål at udvælge mennesker
 - c) forbud mod kommercialisering af menneskekroppen og dele heraf som sådan
 - d) forbud mod reproduktiv kloning af mennesker.

Artikel 4: Forbud mod tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf

Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Artikel 5: Forbud mod slaveri og tvangsarbejde

1. Ingen må holdes i slaveri eller trældom.
2. Ingen må pålægges at udføre tvangs- eller pligtarbejde.
3. Menneskehandel er forbudt.

Artikel 6: Ret til frihed og sikkerhed

Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed.

Artikel 7: Respekt for privatliv og familieliv

Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin kommunikation.

Artikel 8: Beskyttelse af personoplysninger

1. Enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger, der vedrører ham/hende.
2. Disse oplysninger skal behandles rimeligt, til udtrykkeligt angivne formål og på grundlag af de berørte personers samtykke eller på et andet berettiget ved lov fastsat grundlag. Enhver har ret til adgang til indsamlede oplysninger, der vedrører ham/hende, og til berigtigelse heraf.
3. Overholdelsen af disse regler er underlagt en uafhængig myndigheds kontrol.

Artikel 9: Ret til at indgå ægteskab og ret til at stifte familie

Retten til at indgå ægteskab og retten til at stifte familie sikres i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel 10: Ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed

1. Enhver har ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke.
2. Retten til militærnægtelse af samvittighedsgrunde anerkendes i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel 11: Ytrings- og informationsfrihed

1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser.
2. Mediefrihed og mediernes pluralisme respekteres.

Artikel 12: Forsamlings- og foreningsfrihed

1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed på alle niveauer, navnlig i forbindelse med politiske og faglige sammenslutninger og medborgersammenslutninger, hvilket indebærer, at enhver har ret til sammen med andre at oprette fagforeninger og at slutte sig hertil for at beskytte sine interesser.
2. Politiske partier på unionsplan bidrager til at udtrykke unionsborgernes politiske vilje.

Artikel 13: Frihed for kunst og videnskab

Der er frihed for kunst og videnskabelig forskning. Den akademiske frihed respekteres.

Artikel 14: Ret til uddannelse

1. Enhver har ret til uddannelse samt til adgang til erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse.
2. Denne ret omfatter muligheden for gratis at følge den obligatoriske undervisning.
3. Friheden til at oprette uddannelsesinstitutioner under overholdelse af de demokratiske principper samt retten for forældre til at sikre sig, at deres børn undervises i overensstemmelse med deres egen religiøse, filosofiske og pædagogiske overbevisning, respekteres i henhold til de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel 15: Erhvervsfrihed og ret til at arbejde

1. Enhver har ret til at arbejde og til at udøve et frit valgt eller accepteret erhverv.
2. Enhver unionsborger har frihed til at søge beskæftigelse, arbejde, etablere sig og levere tjenesteydelser i alle medlemsstaterne.
3. Tredjelandstatsborgere, der har tilladelse til at arbejde på medlemsstaternes område, har ret til samme arbejdsvilkår som unionsborgere.

Artikel 16: Frihed til at oprette og drive egen virksomhed

Friheden til at oprette og drive egen virksomhed anerkendes i overensstemmelse med EU-fællesskabsretten og national lovgivning og praksis.

Artikel 17: Ejendomsret

1. Enhver har ret til at besidde lovligt erhvervet ejendom, at anvende den, at træffe dispositioner hermed og at lade den gå i arv. Ingen må berøves sin ejendom, medmindre det skønnes nødvendigt i samfundets interesse, og det sker i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat ved lov, og mod rimelig og rettidig erstatning for tabet. Anvendelsen af ejendommen kan reguleres ved lov i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til almenvellet.
2. Intellektuel ejendomsret er beskyttet.

Artikel 18: Asylret

Asylretten sikres under iagttagelse af reglerne i Genève-konventionen af 28. juli 1951 og protokollen af 31. januar 1967 om flygtninges retsstilling og i overensstemmelse med forfatningen ~~traktaten~~ om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab.

Artikel 19: Beskyttelse i tilfælde af udsendelse, udvisning og udlevering

1. Kollektiv udvisning er forbudt.
2. Ingen må udsendes, udvises eller udleveres til en stat, hvor der er en alvorlig risiko for at blive idømt dødsstraf eller udsat for tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende straf eller behandling.

Artikel 20: Lighed for loven

Alle mennesker er lige for loven.

Artikel 21: Ikke-forskelsbehandling

1. Enhver forskelsbehandling på grund af køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder, seksuel orientering eller ethvert andet forhold er forbudt.

2. Inden for anvendelsesområdet for forfatningen og med forbehold af dens særlige bestemmelser ~~traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab og traktaten om Den Europæiske Union~~ og med forbehold af særlige bestemmelser i disse traktater er enhver forskelsbehandling på grund af nationalitet forbudt.

Artikel 22: Kulturel, religiøs og sproglig mangfoldighed

Unionen respekterer den kulturelle, religiøse og sproglige mangfoldighed.

Artikel 23: Ligestilling mellem mænd og kvinder

Der skal sikres ligestilling mellem mænd og kvinder på alle områder, herunder i forbindelse med beskæftigelse, arbejde og løn.

Princippet om ligestilling er ikke til hinder for opretholdelse eller vedtagelse af foranstaltninger, der giver det underrepræsenterede køn specifikke fordele.

Artikel 24: Børns rettigheder

1. Børn har ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel. De kan frit udtrykke deres synspunkter. Der tages hensyn hertil i forhold, der vedrører dem, i overensstemmelse med deres alder og modenhed.

2. I alle handlinger vedrørende børn, uanset om de udføres af offentlige myndigheder eller private institutioner, skal barnets tarv komme i første række.

3. Ethvert barn har ret til regelmæssigt at have personlig forbindelse og direkte kontakt med begge sine forældre, medmindre dette er i modstrid med dets interesser.

Artikel 25: Ældres rettigheder

Unionen anerkender og respekterer ældres ret til et værdigt og uafhængigt liv og til at deltage i det sociale og kulturelle liv.

Artikel 26: Integration af mennesker med handicap

Unionen anerkender og respekterer retten for mennesker med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi, deres sociale og erhvervsmæssige integration og deres deltagelse i samfundslivet.

KAPITEL AFSNIT IV. SOLIDARITET

Artikel 27: Ret til information og høring af arbejdstagerne i virksomheden

Arbejdstagerne eller deres repræsentanter skal på passende niveauer have sikkerhed for information og høring i god tid i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat i EU-fællesskabslovgivningen og national lovgivning og praksis.

Artikel 28: Forhandlingsret og ret til kollektive skridt

Arbejdstagere og arbejdsgivere eller deres respektive organisationer har i overensstemmelse med EU-fællesskabslovgivningen og national lovgivning og praksis ret til at forhandle og indgå kollektive overenskomster på passende niveauer og i tilfælde af interessekonflikter ret til kollektive skridt, herunder strejke, for at forsvare deres interesser.

Artikel 29: Ret til arbejdsformidling

Enhver har ret til at kunne gøre brug af en gratis arbejdsformidlingstjeneste.

Artikel 30: Beskyttelse i tilfælde af ubegrundet opsigelse

Enhver arbejdstager har ret til beskyttelse mod ubegrundet opsigelse i overensstemmelse med EU-fællesskabsretten og national lovgivning og praksis.

Artikel 31: Retfærdige og rimelige arbejdsforhold

1. Enhver arbejdstager har ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold.
2. Enhver arbejdstager har ret til en begrænsning af den maksimale arbejdstid, til daglige og ugentlige hvileperioder samt til årlig ferie med løn.

Artikel 32: Forbud mod børnearbejde og beskyttelse af unge på arbejdspladsen

Børnearbejde er forbudt. Minimumsalderen for adgang til at udføre erhvervsarbejde må ikke være lavere end den alder, hvor skolepligten ophører, dog med forbehold af regler, der er gunstigere for de unge, og af begrænsede undtagelser.

Unge, der udfører erhvervsarbejde, skal sikres arbejdsbetingelser, som er tilpasset deres alder, samt beskyttelse mod økonomisk udnyttelse og enhver form for arbejde, der kan skade deres sikkerhed, sundhed og fysiske, mentale, moralske eller sociale udvikling, eller som kan gå ud over deres skolegang.

Artikel 33: Familieliv og arbejdsliv

1. Der drages omsorg for juridisk, økonomisk og social beskyttelse af familien.
2. For at kunne forene familieliv og arbejdsliv har enhver ret til at være beskyttet mod afskedigelse på grund af graviditet og barsel samt ret til betalt barselsorlov og til forældreorlov efter et barns fødsel eller ved adoption af et barn.

Artikel 34: Social sikring og social bistand

1. Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelser og sociale tjenester, f.eks. i tilfælde af graviditet og barsel, sygdom, arbejdsulykker, plejebenhov eller alderdom samt i tilfælde af arbejdsløshed, efter de bestemmelser, der er fastsat ved EU-fællesskabslovgivningen og medlemsstaternes lovgivning og praksis.
2. Enhver, der har bopæl og bevæger sig lovligt inden for Unionens område, har ret til sociale sikringsydelser og sociale fordele i overensstemmelse med EU-fællesskabslovgivningen og medlemsstaternes lovgivning og praksis.
3. For at bekæmpe social udstødelse og fattigdom anerkender og respekterer Unionen retten til social bistand og boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler, efter de bestemmelser, der er fastsat ved EU-fællesskabslovgivningen og medlemsstaternes lovgivning og praksis.

Artikel 35: Sundhedsbeskyttelse

Enhver har ret til at få adgang til forebyggende sundhedsydelser og til at modtage lægehjælp på de betingelser, der er fastsat ved medlemsstaternes lovgivning og praksis. Der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Unionens politikker og aktiviteter.

Artikel 36: Adgang til tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse

Unionen anerkender og respekterer adgangen til tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, som fastsat i medlemsstaternes lovgivning og praksis, i overensstemmelse med forfatningen ~~traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab~~ med det formål at fremme social og territorial samhørighed i Unionen.

Artikel 37: Miljøbeskyttelse

Et højt miljøbeskyttelsesniveau og forbedring af miljøkvaliteten skal integreres i Unionens politikker og sikres i overensstemmelse med princippet om en bæredygtig udvikling.

Artikel 38: Forbrugerbeskyttelse

Der sikres et højt forbrugerbeskyttelsesniveau i Unionens politikker.

KAPITEL AFSNIT V. BORGERRETTIGHEDER

Artikel 39: Stemmeret og valgbarhed til Europa-Parlamentet

1. Enhver unionsborger har valgret og er valgbar ved valg til Europa-Parlamentet i den medlemsstat, hvor han/hun har bopæl, på samme betingelser som statsborgerne i denne stat.
2. Medlemmerne af Europa-Parlamentet vælges ved almindelige direkte, frie og hemmelige valg.

Artikel 40: Stemmeret og valgbarhed til kommunale valg

Enhver unionsborger har valgret og er valgbar ved kommunale valg i den medlemsstat, hvor han/hun har bopæl, på samme betingelser som statsborgerne i denne stat.

Artikel 41: Ret til god forvaltning

1. Enhver har ret til at få sin sag behandlet uvildigt, retfærdigt og inden for en rimelig frist af Unionens institutioner, og organer og agenturer.
2. Denne ret omfatter navnlig:
 - a) retten for enhver til at blive hørt, inden der træffes en individuel foranstaltning over for ham/hende, som måtte berøre ham/hende negativt
 - b) retten for enhver til aktindsigt i de akter, der vedrører ham/hende, under iagttagelse af legitime fortrolighedshensyn samt tavshedspligt og sagernes fortrolighed
 - c) pligt for forvaltningen til at begrunde sine beslutninger.
3. Enhver har ret til erstatning fra ~~Fællesskabet~~ Unionen for skader forvoldt af dets institutioner eller dets ansatte under udøvelsen af deres hverv i overensstemmelse med de almindelige principper, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer.
4. Enhver kan henvende sig til Unionens institutioner på et af ~~traktaternes~~ Unionens officielle sprog og skal have svar på samme sprog.

Artikel 42: Ret til aktindsigt

Enhver unionsborger samt enhver fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat har ret til aktindsigt i dokumenter fra Unionens institutioner, organer og agenturer ~~Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen~~, uanset i hvilken form dokumenterne foreligger.

Artikel 43: Ombudsmanden

Enhver unionsborger samt enhver fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat har ret til at klage til Unionens ombudsmand over tilfælde af fejl og forsømmelser i forbindelse med handlinger foretaget af Fællesskabets Unionens institutioner, ~~eller~~ organer eller agenturer med undtagelse af Domstolen og Retten i Første Instans under udøvelsen af deres domstolsfunktioner.

Artikel 44: Ret til at indgive andragender

Enhver unionsborger samt enhver fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat har ret til at indgive andragender til Europa-Parlamentet.

Artikel 45: Fri bevægelighed og opholdsret

1. Enhver unionsborger har ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område.
2. Fri bevægelighed og opholdsret kan i overensstemmelse med forfatningen ~~traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab~~ indrømmes tredjelandstatsborgere, der har lovligt ophold på en medlemsstats område.

Artikel 46: Diplomatsk og konsulær beskyttelse

Enhver unionsborger nyder i tredjelande, hvor den medlemsstat, hvori han/hun er statsborger, ikke er repræsenteret, enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheders beskyttelse på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstat.

Artikel 47: Adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol

Enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel.

Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov. Enhver skal have mulighed for at blive rådgivet, forsvaret og repræsenteret.

Der ydes retshjælp til dem, der ikke har tilstrækkelige midler, hvis en sådan hjælp er nødvendig for at sikre effektiv adgang til domstolsprøvelse.

Artikel 48: Uskyldsformodning og forsvarets rettigheder

1. Enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans/hendes skyld er bevist i overensstemmelse med loven.
2. Respekt for forsvarets rettigheder er sikret enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse.

Artikel 49: Legalitetsprincippet og princippet om proportionalitet mellem lovovertrædelse og straf

1. Ingen kan kendes skyldig i et strafbart forhold på grund af en handling eller undladelse, som ikke udgjorde en forbrydelse efter national ret eller international ret på det tidspunkt, da den blev begået. Der kan heller ikke pålægges en strengere straf end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da lovovertrædelsen blev begået. Hvis der, efter at en lovovertrædelse er begået, i loven fastsættes en mildere straf, skal denne anvendes.
2. Denne artikel er ikke til hinder for, at en person domfældes og straffes for en handling eller undladelse, som på det tidspunkt, da den blev begået, var en forbrydelse ifølge de almindelige principper, der er anerkendt af alle nationer.
3. Straffens omfang skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen.

Artikel 50: Ret til ikke at blive retsforfulgt eller straffet to gange for samme lovovertrædelse

Ingen skal i en straffesag på ny kunne stilles for en domstol eller dømmes for en lovovertrædelse, for hvilken han/hun allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt i en af Unionens medlemsstater i overensstemmelse med lovgivningen.

KAPITEL AFSNIT VII. ALMINDELIGE BESTEMMELSER VEDRØRENDE FORTOLKNING OG ANVENDELSE AF CHARTRET

Artikel 51: Anvendelsesområde

1. Bestemmelserne i dette charter er rettet til Unionens institutioner, og organer og agenturer under iagttagelse af nærhedsprincippet samt til medlemsstaterne, dog kun når de gennemfører EU-retten. De respekterer derfor rettighederne, overholder principperne og fremmer anvendelsen heraf i overensstemmelse med deres respektive beføjelser og under overholdelse af grænserne for de beføjelser, der tildeles Unionen i andre dele af forfatningen.
2. Dette charter udvider ikke anvendelsesområdet for EU-retten ud over Unionens beføjelser og skaber ingen nye kompetencer eller nye opgaver for Fællesskabet og Unionen og ændrer ikke de kompetencer og opgaver, der er fastlagt i andre dele af forfatningstraktaterne.

Artikel 52: Rækkevidden af de sikrede rettigheder

1. Enhver begrænsning i udøvelsen af de rettigheder og friheder, der anerkendes ved dette charter, skal være fastlagt i lovgivningen og skal respektere disse rettigheds og friheders væsentligste indhold. Under iagttagelse af proportionalitetsprincippet kan der kun indføres begrænsninger, såfremt disse er nødvendige og faktisk svarer til mål af almen interesse, der er anerkendt af Unionen, eller et behov for beskyttelse af andres rettigheder og friheder.
2. De rettigheder, der anerkendes i dette charter, og for hvilke der er fastlagt bestemmelser i andre dele af forfatningen og som er baseret på fællesskabstraktaterne eller traktaten om Den Europæiske Union, udøves på de betingelser og med de begrænsninger, der er fastlagt i disse relevante dele traktater.
3. I det omfang dette charter indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, har de samme betydning og omfang som i konventionen. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at EU-retten kan yde en mere omfattende beskyttelse.
4. I det omfang dette charter anerkender grundlæggende rettigheder, som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, skal disse rettigheder fortolkes i harmoni med disse traditioner.
5. De bestemmelser i dette charter, der indeholder principper, kan gennemføres ved retsakter og gennemførelsesretsakter vedtaget af Unionens institutioner og organer og ved retsakter vedtaget af medlemsstaterne, når de gennemfører EU-ret, under udøvelse af deres respektive beføjelser. De kan kun påberåbes over for en domstol i forbindelse med fortolkning af sådanne retsakter og kontrol af disses lovmedholdelighed.
6. Der tages fuldt hensyn til nationale love og national praksis som angivet i dette charter.

Artikel 53: Beskyttelsesniveau

Ingen bestemmelse i dette charter må fortolkes som en begrænsning af eller et indgreb i de grundlæggende menneskerettigheder og frihedsrettigheder, der anerkendes i EU-retten og folkeretten, i de internationale konventioner, som Unionen, Fællesskabet eller alle medlemsstaterne er parter i, herunder den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, samt i medlemsstaternes forfatninger på disses respektive anvendelsesområder.

Artikel 54: Forbud mod misbrug af rettigheder

Intet i dette charter må fortolkes, som om det medførte ret til at inklade sig på en aktivitet eller udføre en handling med sigte på at tilintetgøre de rettigheder og friheder, der er anerkendt i dette charter, eller at begrænse disse rettigheder og friheder i videre omfang, end der er hjemmel for i dette charter.
